

Michał Kapis

Tytuł rozprawy: Cechy oralizacji w indygenicznej prozie kanadyjskiej, południowoafrykańskiej i nowozelandzkiej

Streszczenie

Niniejsza rozprawa analizuje wybrane przykłady prozy anglojęzycznej autorstwa indygenicznych Kanadyjczyków, Południowoafrykańczyków i Nowozelandczyków, aby ustalić w jaki sposób wcielają oni w dzieła literackie elementy stylu i fabuły, aspekty rdzennych ontologii, epistemologii oraz wierzeń, jak również archetypy postaci pochodzące tradycji ustnych. Poprzez zastosowanie rozmaitych środków stylistycznych, rdzenni autorzy są w stanie odwzorować wiele charakterystycznych cech tradycji ustnych, które pozornie mogą wydawać się trudne lub wręcz niemożliwe do odzwierciedlenia w formie pisemnej, m.in. uczestnictwo słuchaczy w procesie opowiadania historii oraz rytm mowy opowiadaczy. Chociaż wiele z tych cech jest zależnych od indywidualnych charakterystyk tradycji ustnych w danej kulturze czy społeczności oraz od inwencji twórczej danego autora, niniejsza rozprawa postuluje istnienie uniwersalnych cech, które używane są w podobny sposób w rdzennych literaturach każdego z trzech omawianych krajów. Literatura rdzenna, która odwzorowuje charakterystyczne cechy tradycji ustnych jest nazywana w rozprawie *literaturą oralizowaną*. Poprzez analizę 21 indygenicznych kanadyjskich, południowoafrykańskich i nowozelandzkich tekstów, autor rozprawy stara się określić podobieństwa w cechach oralizacji pochodzącymi z różnych kultur, tekstów i od różnych autorów. Ponadto rozprawa demonstruje w jaki sposób zrozumienie zjawiska oralizacji może przysłużyć się analizie literackiej.

Wykorzystana w rozprawie metodologia badawcza zaczerpnięta jest z rdzennych (Vizenor 1989b, Melbourne 1991, Maracle 1994, Archibald 2008, Blaeser 2016) oraz zachodnich (Ong 1982, Kashula 2002, Allen 2012) badań literaturoznawczych i kulturoznawczych na tematy związane z oralnością i piśmiennością, jak również tradycjami ustnymi w Kanadzie, RPA i Nowej Zelandii (Okpewho 1992, Eigenbrod 1995, McRae 2000). Badanie korzysta także z wiedzy przekazywanej przez Starszyznę grup indygenicznych oraz samych pisarzy, którzy często omawiają związek pomiędzy oralnością a piśmiennością oraz wyzwania związane z odwzorowywaniem elementów tradycji ustnych w formie pisemnej. Na podstawie powyższych źródeł rozprawa przedstawia w dwóch pierwszych rozdziałach zbiór technik oralizacji, które mogą być uznane za podstawowe i uniwersalne, a co za tym idzie mogą być wykorzystywane przez rdzennych autorów z różnych kultur do tworzenia oralizowanej

prozy. Techniki te to m.in. powtórzenia, podział wiersza lub odstęp, użycie rdzennych języków, nieliniowy czas oraz opowieść szkatułkowa. Rozdział 3 przedstawia wybiórczo aspekty kultur i historii rdzennych ludności Kanady, RPA i Nowej Zelandii a także historii kolonizacji w tych trzech krajach, skupiając się na podobieństwach w rozwoju literatur indygeniczných. Rozdziały 4 i 5 wydobywają i analizują cechy oralizacji z 21 wybranych powieści, kolekcji opowiadań i dzieł literatury faktu. Celem tych rozdziałów jest zbadanie podobieństw w użyciu technik oralizacji przez autorów z różnych kultur rdzennych. Rozdział 6 poświęcony jest szczegółowej analizie trzech z 21 tekstów, której celem jest pokazanie w jaki sposób cechy oralizacji mogą podkreślać motywy przewodnie wykorzystywane w prozie indygenicznej oraz jak świadomy oralizacji czytelnik może odkryć nowe warstwy znaczeniowe w tego typu tekstach. Powieści omawiane w tym rozdziale to *Potiki* (1986) autorstwa Patricii Grace (z pochodzenia Maoryska; Ngāti Toa, Ngāti Raukawa oraz Te Ati Awa), *The Back of the Turtle* (2014) autorstwa Thomasa Kinga (z pochodzenia rdzenny Kanadyjczyk/Amerikanin; Cherokee) oraz *The Yearning* (2016) autorstwa Mohale Mashigo (z pochodzenia Południowoafrykanka; Basotho). Autor prezentuje w rozprawie spostrzeżenia na temat interakcji oralności i piśmienności w literaturach indygeniczných i pokazuje jak świadomość cech oralizacji pomaga pogłębić i uzupełnić analizę literacką tego typu tekstów.